

The modern development of society is extraordinary, because it is full of changes and transformations, in particular the influence of such a phenomenon as globalization. Globalization is a phenomenon that opens up new markets for cheap labor; increases the requirements of companies, organizations, corporations to specialists in various industries and increases the number of competitors. The spread of information and nanotechnology, computer networks cause changes in the structure of organizations and cultural institutions; reducing the size of organizations is predetermined by innovations. Globalization today is not only tough competition. It also affects the human capital of enterprises. Globalization transformed the concept of a permanent job. Technological civilization, and the rapid change of information technologies are forcing cultural institutions to act non-ordinary in three topical areas: technology, personnel and organizational aspects of the business. The evaluation of the effectiveness of the foundations of the organization of activities in the field of stage and audiovisual arts is given. Methodical approaches to the development and implementation of programs of organization of activities in the theater, cinema, television are developed. The author came to the conclusion that practical activity in the specialty and knowledge of creative industries is a new means in the competitive struggle of modern theatrical cultural institutions of our time. Not all cultural institutions understand the nature of information and media technologies used in creative industries. Such technologies are binary and synthetic. On the one hand, it is an understanding of the technological process of creating cultural industries, and on the other hand, it is an innovative specialization of production and administrative processes, which are the basis of the activities of cultural institutions. This makes the operation "transparent". So, in fact, the activities of cultural institutions, TV and film companies become intellectual only when information is obtained for the sake of its true value of the viewer, and not only for the sake of automation, and informatization. Cultural institutions should focus on intellectual capital and implement original creative ideas, create highly artistic works of art in the artistic sectors: cinema, theater, television.

Key words: innovations, organizational bases, cultural institutions, cultural product, theater, cinema, television.

УДК: 378.147.091.31-051:78:005.342

DOI: 10.32626/2309-9763.2019–26–2.106-112

Віктор Лабунець
Viktor Labunets

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PREPARING FUTURE MUSIC TEACHERS TO INNOVATIVE ACTIVITY

Стаття знайомить з поняттям "інновація"; розкриває його зміст і сутність, доводить необхідність творчого розвитку сучасного вчителя музичного мистецтва шляхом впровадження інноваційних технологій в освітній процес. Розглядаючи інноваційну діяльність як найвищу ступінь педагогічної творчості майбутнього вчителя музичного мистецтва, яка забезпечує модернізацію різних ланок загальноосвітньої, музичної освіти і сприяє розвитку сталого інтересу до опанування і впровадження в музично-педагогічну практику інноваційних технологій, автор звертає увагу на вагомість нашої проблеми в системі сучасної фахової підготовки студентів.

Визначено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до інноваційної діяльності, до яких віднесено: науково-методичні; кадрові; нормативно-процесуальні; інформаційно-комунікаційні; організаційні; навчально-технологічні; управлінські; психолого-педагогічні.

Ключові слова: інноваційна діяльність, педагогічні умови, інтеграція, інтерактивні засоби навчання, педагогічна технологія.

Радикальні зміни вітчизняної освітньої парадигми стимулюють інтенсивні процеси формування принципово нового багатовимірного освітнього простору. Сучасні освітні реалії сьогодення, спричинені входженням України в Болонську систему вищої освіти, а також зміни у політичній і соціально-економічних сферах в суспільстві, інтеграція національної освітньої системи в європейський освітній простір вимагають посилення інформаційно-технологічного рівня знань студентів, озброєння їх комплексом як академічних якісних знань, так і новітніх інформаційних технологій.

Основними умовами зміцнення авторитету української держави і конкурентоспроможності фахівців різного профілю на міжнародній арені є утвердження високих технологій та підготовка вчителів педагогічного напрямку, здатних до мобільності, творчого вирішення завдань, швидкого опрацювання великої кількості навчальної інформації, формування навичок самоосвіти та самореалізації особистості, самостійного наукового самопізнання, здатних формувати підростаюче покоління в дусі кращих міжнародних парадигмальних освітніх вимог. Оновлення національної традиційної системи музично-педагогічної освіти полягає перш за все у формуванні різнобічно розвиненої особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва, здатного не лише демонструвати свої педагогічні здібності, а й презентувати прогресивний стиль педагогічного керівництва найвищого рівня.

Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить, що в наукових пошуках вітчизняні дослідники все частіше звертають увагу на проблему використання інновацій в освіті. Загальнопедагогічний фундамент окреслених у статті інновацій підтверджується теоретичними концепціями, серед яких: теорія цілісного освітнього процесу (Ю. Бабанський, К. Платонов, М. Сорокін та ін.); теорія оптимізації навчально-виховного процесу (Ю. Бабанський, С. Лисенкова та ін.); теорія поетапного формування розумових дій (П. Гальперін, Н. Талізїна, М. Волович та ін.); теорія укрупнення дидактичних одиниць засвоєння математичного матеріалу (П. Єрднієв та ін.); концепції програмованого та проблемного навчання (М. Гузик, В. Фірсов, В. Шаталов та ін.); концепції індивідуалізації та диференціації навчання (А. Границька, Ю. Макарова, І. Унт, В. Шадриков та ін.); концепції перспективно-випереджувального навчання (В. Гузеєв, С. Лисенкова та ін.); концепція акмеологічного навчання (А. Деркач, Н. Гузій, Н. Кузьміна та ін.).

Метою статті є визначення педагогічних умов підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до інноваційної діяльності.

Педагогічна інновація – явище складне й багатовимірне. В науковій літературі наведено багато різних класифікацій педагогічних інновацій. Саме поняття “інновація” означає нововведення, новизна, зміна, введення чогось нового. Щодо педагогічного процесу, інновація означає введення нового в цілі, зміст, форми і методи навчання та виховання. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих викладачів і педагогічних колективів. Педагогічні інновації потребують принципово нових методичних розробок, нової якості педагогічного новаторства. Успішність інноваційної діяльності передбачає, що педагог усвідомлює практичну значущість різних інновацій у системі освіти не лише на професійному, а й на особистісному рівні.

Мета інноваційного навчання – розвивати в студентів можливості творчо освоювати новий досвід. Основою такого освоєння є цілеспрямоване формування музично-творчого та критичного мислення, досвіду та інструментарію наукової та навчально-пошукової діяльності, рольового та імітаційного моделювання, пошуку та визначення власного особистого сенсу й ціннісних відносин.

Інноваційна діяльність учителя музичного мистецтва виявляється у завчасному проектуванні освітнього процесу, в цілепокладанні, визначенні мети, завдань, змісту та конкретних технологій мистецького інноваційного навчання. Мистецька інноваційна діяльність є відбитком не лише особливостей оновлення традиційної системи освіти шляхом раціоналізації, або впровадження

новаторського досвіду, або модернізації, а й презентує індивідуальний стиль учителя музичного мистецтва – фахівця найвищого ступеня педагогічної творчості.

У педагогічній практиці визначено, що сучасні інноваційні освітні процеси йдуть за трьома основними напрямками: зміною системи діяльності, її функцій та ієрархічної будови в процесі формування особистісного стилю роботи; зміною особистості суб'єкта, що проявляється як за зовнішніми ознаками (моторика, музична мова, емоційність тощо), так і за внутрішніми – у формуванні відповідних елементів професійної свідомості (пам'ять, мислення тощо), становленні професійного світогляду; зміною відповідних компонентів установки суб'єкта по відношенню до об'єкта діяльності, що проявляється у когнітивній сфері як підвищення рівня інформованості про об'єкт, в емоційній – як зацікавлення у взаємодії з об'єктом, у практичній – усвідомленні реальних можливостей зміни об'єкта.

У процесі дослідження теоретико-методологічних аспектів проблеми переконались, що для формування вчителя музичного мистецтва як конкурентноспроможного фахівця необхідні такі якості: педагогічна майстерність; виконавсько-музичне та комунікативне мистецтво; володіння новітніми педагогічними технологіями; інноваційна педагогічна діяльність тощо. В нових умовах організації в школі навчально-виховного процесу вчитель сучасного навчального закладу має експериментувати, тобто здійснювати творчий пошук оригінальних, нестандартних підходів до вирішення різноманітних педагогічних проблем.

Технологізація процесу музично-педагогічної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва передбачає реалізацію комплексу педагогічних умов, пріоритетними з яких, на нашу думку, є:

- *науково-методичні*: підвищення готовності викладачів до впровадження інноваційних технологій; урахування міжнародного та вітчизняного досвіду при розробленні моделі фахівця;
- *кадрові*: підвищення готовності викладачів до впровадження інноваційних технологій;
- *нормативно-процесуальні*: розроблення навчальних програм на інноваційній основі; кореляція етапів формування реалізації інноваційних технологій і циклів підготовки; уточнення варіативної частини змісту освіти; розроблення міжпредметних технологічних карт; конкретно-предметних моделей реалізації інноваційних технологій, моделей формування окремих модулів мистецьких інновацій;
- *інформаційно-комунікаційні*: створення навчальних матеріалів і віртуального навчально-методичного кабінету-порталу;
- *організаційні*: асинхронне навчання; індивідуальна траєкторія навчання в умовах обмеженого правового забезпечення; мобільні групи; зменшення кількості потокових лекцій; інтенсифікація самостійної роботи; збільшення кількості годин, відведених на практичну підготовку;
- *навчально-технологічні*: оптимальне поєднання форм навчальної діяльності студентів, методів організації навчальної діяльності студентів, навчальних засобів;
- *управлінські*: всеохоплюючий моніторинг (стратегічні цілі; тактичні цілі, оперативні цілі; якість знань: повнота, глибина, конкретність, узагальненість, систематичність, системність, згорненість, розгорненість, усвідомленість, міцність тощо);
- *психолого-педагогічні*: антикризова програма професійної самоідентифікації.

Розглянуті нами умови дозволяють урахувати різні чинники впливу (техногенні, соціогенні, професійно-змістові, індивідуальні) на освітній процес, а саме:

- *нейтралізувати інгібітори* – стримувальні чинники реалізації інноваційного підходу, до яких відносимо термінологічну неузгодженість, повільність сприйняття методології інноваційних технологій, відсутність нормативно-правового забезпечення впровадження мистецьких інновацій, недостатнє матеріально-технічне забезпечення ВНЗ, неготовність суб'єктів освітнього процесу до змін, відсутність критичної маси освітян-інноваторів;

- *раціонально використати фасилітатори* – стимулювальні чинники впровадження інноваційних технологій, серед яких: наявність соціально значущих стандартів освіти, функціонально пристосованих до перебудови національної системи освіти.

Загальновизнаним у психолого-педагогічній науці є розуміння поняття “умови” як чинників та обставини, що впливають на результативність певного процесу. Як відомо, умови є невід’ємною складовою педагогічної системи, що забезпечує перебіг освітнього процесу в необхідному, визначеному напрямі [1, с. 29].

Досліджуючи умови ефективності функціонування педагогічних систем, М. Кларін зазначає, що вони є надзвичайно різноманітними. Як умови ефективності педагогічного процесу визначають і поетапність формування знань, умінь або бажаних якостей; особливості психічних процесів, особистісний смисл учіння; актуалізацію процесів самопізнання, самовиховання та самооцінки; діалогічність процесів взаємодії учнів та вчителів; педагогічні технології, матеріальну базу тощо [2, с. 67]. Як зазначає вчений, аналіз чинників ефективності педагогічного процесу дозволяє виділити чотири групи умов, а саме:

- умови, які визначаються особистісними якостями студентів або учнів (тип особистості, особливості сприйняття, пам’яті, мислення, мотиваційної структури особистості, її ціннісні орієнтації тощо);
- умови, які визначаються певними особистісними якостями педагога (тип особистості, особливості психічних процесів, система цінностей, самооцінка тощо);
- умови, пов’язані з міжособистісними взаєминами та спілкуванням педагога і учня (стиль спілкування, активність у взаємодії, співпадіння стилів навчання та викладання тощо);
- матеріально-технічні умови організації педагогічного процесу.
- емоційне переживання освітніх ситуацій та явищ тощо.

Ефективність формування теоретичної та практичної підготовленості майбутнього вчителя до мистецької інноваційної діяльності може здійснюватись за таких основних педагогічних умов, а саме:

- *актуалізації життєтворчої мотивації* студентів до самостійного наукового пізнання, активної професійної позиції, здатності до постійного фахового розвитку;
- *досягнення діалогових засад* у процесі творчої взаємодії у музично-виконавських класах;
- *інтеграції різновидів діяльності студентів*, спрямованих до досягнення мети; забезпечення освітнього процесу сучасними технічними засобами (відео- і аудіоапаратурою, Інтернет та іншими медіатехнологіями), навчально-методичною літературою такого напрямку;
- *стимуляції інноваційного навчання інтерактивними засобами*; використання в педагогічній практиці форм, методів і засобів мистецьких інновацій, новаторства та самоосвіти, створення нових оригінальних методів навчання музики;
- *спонування майбутніх учителів музичного мистецтва до творчого самовираження* в інноваційній діяльності.

Важливою умовою інноваційної підготовки майбутніх учителів музичного є *актуалізація їх життєтворчої мотивації, активність професійної позиції навчання, здатність до постійного фахового розвитку, самостійного наукового пізнання*. Активізація життєтворчої мотивації студентів у процесі навчальної діяльності на основі особистісно зорієнтованого навчання виявляє новий зміст її складових, включаючи категорію мети, змісту освіти, методів навчання, що входять до складу конкретних інноваційних технологій. Вищезазначена спрямованість мистецької освіти виявляє новий зміст всіх її елементів, задає тим самим регулятивні перетворення педагогічної свідомості майбутніх учителів музичного мистецтва у практичній діяльності.

Проблема актуалізації мотиваційної сфери є особливо життєтворчою у музичній педагогіці, адже її значення у професійному музичному навчанні визначається тим, що формування творчого підходу до самостійної діяльності музиканта-педагога стає визначальним для

творчого зростання його особистості. Схильність до мотиваційної діяльності пробуджується у зв'язку з такими індивідуальними здібностями студента, завдяки котрим особистість може повніше та глибше віддзеркалити специфічний зміст інноваційної діяльності, чим і визнається її життєтворчість.

Домінантною умовою інноваційної фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва є *інтеграція різновидів діяльності студентів, спрямованих до досягнення мети; забезпечення освітнього процесу сучасними технічними засобами* (відео- і аудіоапаратурою, Інтернет та іншими медіатехнологіями), навчально-методичною літературою даного напрямку.

Інтеграція різновидів мистецької діяльності студентів висуває на перший план концепцію формування творчої особистості вчителя, адже високий рівень професійної підготовки досягається у разі її орієнтації на творчу діяльність майбутнього фахівця, при сформованості стійкої потреби самовдосконалення, при вихованні ціннісного ставлення до педагогічної діяльності, за умови розвитку здібностей особистості до саморегулювання, самоорганізації та самоконтролю. Специфікою даного підходу є присутність творчості у всіх елементах професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та опора на індивідуальну неповторність кожної особистості, що передбачає кардинальний розвиток її свідомості та можливостей відносно майбутньої професійної діяльності [4, с. 111].

За умови стимуляції інноваційного навчання інтерактивними засобами; використання в педагогічній практиці форм, методів і засобів мистецьких інновацій, новаторства та самоосвіти, створення нових оригінальних методів навчання музики виникає потреба в пошуках активно-дієвих форм інноваційної музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Вищезазначена педагогічна умова передбачає створення таких практичних активно-дієвих навчальних ситуацій, за яких студенти потрапляють у такий творчий процес, коли їх думка на тривалий час входить у стан підвищеного напруження. А в стані напруженої розумової діяльності у людини часто утворюється спонтанне передчуття наближення розв'язання проблемного завдання. Таке передчуття викликає позитивне стимулювання думки емоційною сферою, створюється підґрунтя для формування здібностей до активної пошукової роботи, що є необхідним для інноваційної фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

У процесі створення активно-дієвих засобів фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва важливу роль відіграють медіазасоби. Інноваційні процеси, а саме: комп'ютеризація, прогресувальна індустрія інформатики, система internet, стають каталізаторами зростаючої динаміки розвитку сучасного суспільства. "Музична культура – є часткою цієї глобальної системи інформаційного процесу. Пріоритетними стають синтетичні, технологічні види мистецтв – телебачення, сфера комп'ютерного культурного обміну, кінематограф, а також масові жанри культури" [3, с. 15].

Обов'язковою педагогічною умовою ефективною підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до продуктивної роботи є *спонукання їх до творчого самовираження в інноваційній музично-виконавській діяльності*. Адже найважливішим чинником розвитку творчості студентів у навчальній діяльності є обов'язкове заохочування будь-яких (великих, малих, часткових) творчих знахідок, оригінальних думок, самостійних відкриттів, цікавих ідей, пропозицій. Сенс цього заохочення в тому, щоб викликати у майбутніх учителів музичного мистецтва позитивну емоційну реакцію, почуття задоволення, гордості, радості, захоплення собою, вірою у свої здібності.

Упровадження технологій педагогічної творчості, як освітніх технологій, у яких метою упорядкування професійних дій педагога є реалізація і самореалізація творчого потенціалу суб'єктів педагогічної взаємодії, призводить до їх особистісного творчого розвитку [5]. Адже педагогічна технологія це сфера знання, що охоплює методи, засоби навчання і теорію їх використання для досягнення цілей освіти. Використання новаторського педагогічного досвіду – це широке впровадження педагогічних ідей, що виходять за межі існуючих нормативів

і сприяють створенню нових педагогічних технологій. Отже, достеменно художнє пізнання музичних творів базується на взаємодії оцінювання і творення мистецтва. Взаємозв'язок і взаємодоповнення пізнавальної, оцінної й творчої діяльності створює умови для ефективного формування підготовленості майбутніх фахівців до мистецької інноваційної діяльності.

Для ефективного формування готовності студентів до мистецької інноваційної діяльності доцільно підкреслити значущість стимулювання самостійної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі виконання практичних форм засвоєння мистецьких знань, умінь та навичок. На всіх етапах фахової підготовки майбутнім фахівцям необхідно мати чітке уявлення про мету самостійної діяльності (включаючи певне художньо-практичне завдання, що є тільки часткою загальної мети); усвідомлення потребової сфери самостійно-вольових зусиль; оволодіння та свідоме використання ефективних засобів практичного досягнення поставленої мети; внутрішнє бажання адекватно оцінити виконання самостійної роботи тощо.

Отже, запровадження в життя визначених пріоритетів значною мірою забезпечує технологічний підхід, який відкриває нові можливості для концептуального та проектувального розгляду різних аспектів освітнянської дійсності. Технологічний підхід дозволяє з більшою достовірністю проектувати та керувати педагогічними процесами; аналізувати та систематизувати на науковій основі наявний практичний досвід і його використання; комплексно вирішувати освітні та соціально-виховні проблеми; забезпечувати сприятливі умови для розвитку особистості; оптимально використовувати найбільш ефективні технології для вирішення педагогічних проблем.

Запровадження вищеназаних педагогічних умов забезпечує взаємозв'язок та послідовність проведення поетапної методично вивіреної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до проведення мистецької інноваційної діяльності. Це сприяє ефективному розвитку художньо-музичного мислення студентів; оволодінню комплексом інтерактивних методів та прийомів; актуалізації моніторингового відстеження якості підготовки майбутніх фахівців у процесі еталонного порівняння та прогнозування нових технологічних підходів; здійснення управлінських впливів зворотного зв'язку та корекційних заходів згідно з розробленою концепцією фахової підготовки майбутніх учителів до мистецької інноваційної діяльності.

Обов'язковою педагогічною умовою ефективної підготовки майбутніх учителів музики до продуктивної роботи є спонукання їх до творчого самовираження в інноваційній музично-виконавській діяльності. Адже найважливішим чинником розвитку творчості студентів у навчальній діяльності є обов'язкове заохочування будь-яких творчих знахідок, оригінальних думок, самостійних відкриттів, цікавих ідей, пропозицій. Сенс цього заохочення в тому, щоб викликати у майбутніх учителів музичного мистецтва позитивну емоційну реакцію, почуття задоволення, гордості, радості, захоплення собою, вірою у свої здібності. Запровадження вищеназаних педагогічних умов забезпечує взаємозв'язок та послідовність проведення поетапної методично вивіреної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до проведення інноваційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Киричук О. Розвиток і самореалізація особистості в умовах освітнього закладу // Рідна школа. 2002. № 5. С. 28-29.
2. Кларин М.В. Педагогическая технология в учебном процессе. Анализ зарубежного опыта. М. : Знание, 1989. 80 с.
3. Кобозева И.С. Организационно-методические основы музыкально-просветительской деятельности учителя (с содержанием национально-регионального компонента) : учеб. пособие. Саранск : Мордов. гос. пед. ин-т, 2004. 117 с.
4. Маркова А.К. Психология профессионализма. Москва : Междунар. гуманитар. фонд "Знание", 1996. 312 с.

5. Сисоєва С.О. Сфера освіти як об'єкт наукового дослідження // Освітologia : витоки наукового напрямку : монографія / за ред. В.О. Огнев'юка ; авт. кол. : В.О. Огнев'юк, С.О. Сисоєва, Л.Л. Хоружа, І.В. Соколова, О.М. Кузьменко, О.О. Мороз. Київ : ВП "Едельвейс", 2012. 336 с.

The article deals with the concept of "innovation", defines its meaning and essence, proves the necessity of creative development of modern teacher of Music by introducing innovative technologies into the educational process. Considering innovative activity as the highest level of pedagogical creativity of the future teacher of Music, which provides modernization of various parts of general education, musical education and promotes the development of steady interest in mastering and introduction of innovative technologies into musical and pedagogical practice, the author draws attention to the importance of this problem within the system of modern professional training of students.

Pedagogical conditions of preparing future Music teachers to innovative activity are defined as the following: scientific and methodological; personnel; normative-procedural; information and communication; organizational; educational and technological; managerial; psychological and pedagogical.

The author proves that innovative activity of the teacher of Music is manifested in the timely projecting of the educational process, in purpose-setting, the definition of goals, objectives, content and specific technologies of artistic innovative education. It reflects not only the features of the renewal of the traditional system of education through rationalization, or the introduction of innovative experience, or modernization, but also presents the individual style of the teacher of Music as a specialist of the highest degree of pedagogical creativity.

Key words: *innovative activity, pedagogical conditions, integration, interactive learning technologies, pedagogical technology.*

УДК 378.016:78.159

DOI: 10.32626/2309-9763.2019–26–2.112-116

Віктор Лабунець
Viktor Labunets

СМИСЛОВІ КОНСТАНТИ ЕТНОПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА

SENS CONSTANTS OF ETHNO-PEDAGOGICAL CULTURE OF THE FUTURE PEDAGOGUE-MUSICIAN

У статті розглянуто тенденцію активізації наукового інтересу до етнопедагогічної й етнокультурної проблематики у галузі теорії та методики музичного навчання. Конкретизовано етнопедагогічну культуру майбутнього педагога-музиканта як невід'ємну частину загальної професійно-педагогічної культури, сформульовано її основні смислові константи та визначено провідні ідеї українства, серед яких ідея соборності, ідея українського космізму та ідея національного самозбереження. Зазначено, що опора педагога-музиканта під час фахової діяльності на смислові константи етнопедагогічної культури уможливує трансляцію багатовікового досвіду народного навчання й виховання на базі творчої педагогічної інтерпретації філософії й психології українства. Запропоновано збільшити планування навчальних аудиторних годин для народознавчих та етнопедагогічних навчальних курсів, а також упровадити у фахове навчання педагогів-музикантів фольклорну практику.

Ключові слова: *етнопедагогічна культура, педагог-музикант, цінності української народної педагогіки, український музичний фольклор, українська народна деонтологія, смислові константи, гуманні відносини.*